

Љубинка БАСОГОВА

**ПАТИШТАТА ЗА ПРОДИР И ФОНЕТСКА И АКЦЕНТСКА
АДАПТАЦИЈА НА ЛАТИНСКИ И НЕОЛАТИНСКИ
ЛЕКСЕМИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК**

Латинизмите со право се вбројуваат во меѓународната лексика, создадени во една земја, тие, особено денес, при сегашното ниво на техничкиот напредок на средствата за комуникација - бргу продираат во многу јазици, се вклучуваат во лексичкиот фонд на одредена земја, се прилагодуваат на конкретната јазична стварност и продолжуваат да егзистираат во него како негова состојка.

Бројните латинизми во нашиот јазик продирале по различни патишта, преку јазици посредници и мошне е тешко со сигурност да се утврди од каде токму еден латинизам дошол кај нас. Сепак, според некои фонетски и морфолошки белези можат да се насетат тие патишта и да се посочат јазиците - изворници на латинизмот и јазиците-посредници.

Еден од тие патишта води преку грчкиот јазик, особено кај постарите латинизми, оние, вгнездените во народниот говор: *кандило*, *фондила*, *сџерна*, *расо* и сл. Со оглед на соседството на овие два јазика, грчкиот и македонскиот, овој пат на восприемање се чини природен и нормален.

Латинизмите во нашиот јазик најмногу продираат преку посредништвото на словенските јазици и тоа главно преку рускиот, бугарскиот, српско-хрватскиот. Јасно е дека Константин Миладинов¹ ги прифаќа латинизмите религиозни, сенаторски, пени од рускиот јазик, додека пунктови, актови, иако предадени со руска графија, укажуваат на бугарскиот или српскиот како посредници. М. Цепенков латинизмите *редакџорство*, *рецензија*, *рецензира*, *администратор*, најверојатно ги презел од бугарскиот јазик².

Кај Крсте П. Мисирков³ латинизмите *илустрација*, *компенсација*, *револуционер*, *сформируајне*, *револуционен*, *социјалистичен*, *сејаратин-*

¹ Овие латинизми се среќаваат во преводот на К. Миладинов на еден дел од трактатот на Јоан Флеров "О православных церковных братствах в Югозападной России", Москва, 1858.

² Латинизмите се од неговата *Автобиографија*, објавена во Македонскиот јазик IX, 1-2, 1958 год.

³ Примерите се извлечени од неговото дело *За македонските работи*, Скопје, 1974.

Тоа може да се види од фактот што голем број латинизми кои егзистираат во нашиот јазик се образувани лексеми, кои се артифициелен продукт на форми што не ги среќаваме во латинскиот јазик. Тие се образовани од латински морфеме според моделите на латинското зборообразување и се третираат како неолатински форми (сп. **operatio, pracludium, oratorium** и сл.); уште повеќе, таквите форми кај нас, во најголем број случаи, не стигнале од јазикот кој директно ги усвоил од латинскиот или ги образувал според латински модул, туку, многу често, со посредство на еден или повеќе други јазици. На пр., латинизмот *револуција*, најверојатно создаден во францускиот јазик (**revolution**), кај нас доаѓа преку рускиот јазик и тоа веројатно не директно, туку за посредници ги има српскиот или бугарскиот јазик. Латинизмите во нашиот јазик ги носат трагите на фонетската и морфолошката адаптација на јазикот во кој првично се позајмени од латинскиот, или се новосоздадени и од јазиците посредници. Кај постарите латинизми, оние, што кај нас се прифатени преку грчкиот јазик, евидентен е грчкиот изговор на некои латински лексеми; пр. *кандило* < **candella**, прифатено преку грчката форма *κανδηλη*. Имено, долгиот вокал *e* од латинските лексеми во грчкиот се предава со *η*, што се изговара како *и*; такво предавање на долгото *e*, преку грчкото *η* со *и* среќаваме и во *кајинар* < **catena** преку грчкото *κατηναρι*. Кога станува збор за овие заемки, интересно е да се одбележи дека некои од нив го пазат изворниот изговор од латинските фонеме, на пр. *сакеларии* < **sacellarii**, *расо* < **rasus**, *русалија* < **rosalia**; во *сакеларии* е сочуван класичниот изговор на фонемата *e* (како што е сочуван и во *келар* < **cellarius**, *келија* < **cella**), а во *расо*, *русалија*, изворниот говор на интервокалното -s-. Класичниот изговор се насетува во *унџија* < **uncia** (со озвучување на *e* во *g*), *палата* < **palatium**.

Кај овие заемки вокалот *a* во иницијален слог некаде покажува тенденција за затемнување: *Коледе* < **Kalendae**, *џогани* < **pagani**, а некаде добро се пази: *мандал* < **mantele**, *сакеларии* < **sacellarii**, *џанукла* < **pannicula**, останатите вокали главно точно се предаваат: *месал* < **mensale**, *судар* < **sudarium**, *кукула* < **cucula**.

Што се однесува до консонантизмот, кај постарите заемки - латинизми, тој релативно добро се предава, иако и овде се чувствува влијанието на грчкиот јазик како посредник. Имено, латинската фонема *b*, согласно со византискиот изговор на грчката *β*, се предава со *v*: *врака* < **braccas**, *џавла* < **tabula**, (но имаме и *џабла*, *џаблија*), *џувла* < **tubulus**, како и кај имињата на месеците - *февруари*, *септември*, *октомври*, *ноември*, *декември*, при кои суфиксот - *vri* < - **brivus**.

Консонантската група -**nt**- од латинските лексеми се предава со -**nd**-: *џондила* < **pontile**, преку грч. *ποντιλιον*, *мандал* < **mantele**, преку грч. *μανιελη*, изворно се предава во *ленин* < **lennium**.

Спирантот -*s*- кај некои форми покажува тенденција кон палатализација: *кашида* < **cassis**, -**idis**, *кошула* < **casula**, *џиџиале* < **hospitale**, *џиџишо* < **spiritus** (но и *чиџишо*).

Кај латинизмите од категоријата на интелектуалната лексика, кои, исто така, речиси сите се прифатени со посредништвото на други јазици (во поново време и кај нас се забележува стремеж за формирање латинизми), предавањето на фонемите од латинските и неолатинските лексеми и воопшто морфеми, ги имаат белезите на традиционалниот изговор на латинскиот јазик; и лексемите, преземени од класичниот латински јазик во нивната изворна форма: циркус, цензус, узус, елеганција, елоквенција, како и неолатинските форми, од типот декаденција, цивилизатор, проза и сл., го имаат традиционалниот изговор, според кој дифтонзите *ue, oe* се изговараат како *e*: *церемонија* < **caeremonia**, *прелудиум* < **praeludium**, *пенал* < **poenalis**. Дифтонгот *au* во нашиот јазик се предава некаде со *av*: *реставраџор* < **restaurator**, *авторитет* < **auctoritas**, но имаме и *акција* < **auctio**, *аугмент* < **augmentum**.

Фонемата *e* пред меките вокали *e, i, u* и дифтонзите, во нашиот јазик, според нормите на традиционалниот изговор се предава со *ц*: *цензура* < **censura**, *цезура* < **caesura**, *цемент* < **caementum**, *цивилен* < **civilis**; во останатите позиции, пред тврдите вокали *a, o, u* и пред консонантите се предава изворно како *к*: *капитал* < **capitalis**, *конгрес* < **congressus**, *кулминација* < **culminatio**, *декламација* < **declamatio**.

Групата **-ti-** пред вокали се изговараат како **-ци-**: *нација* < **natio**, *потенција* < **potentio**, *есенција* < **essentia**; кај некои латинизми, прифатени преку италијанскиот јазик оваа група се изговара како **-ца**: *терца* < **tertia**, *секвенца* < **sequentia**.

Фонемата **s** кај овој тип латинизми, во интервокална позиција се предава со **з**: (кај постариот тип заемки - латинизми, видовме дека оваа фонема го пазеше изворниот изговор: *расо*, *русалија*, (*Кесар*) *резерваи* < **reservatum**, *резолуција* < **resolutio**, *резигнација* < **resignatio**. Во сложенката унисон < **unus, sonus**, не дошло до озвучување на **s** во **з**. Како **з** се изговара најчесто и зад и пред вокали: *сензација* < **sensatio**, *конзерва* < **conserva**, *кондензаџор* < **condensator**; од *консензус* < **consensus**, поради дисимилација имаме изговор **-is-** и **-iz-**; изворното **s** се изговара како **з** и во именката *вазна* < **vas, vasis**.

Консонантската група **sp-** во иницијален слог често преоѓа во **шп**: *шпекула* < **speculor**, *шпириџус* < **spiritus**, *шпедиција* < **expeditio**.

Латинската графема **x**, која има вредност како **кс** (*текст* < **textus**, *максимум* < **maximum**), содржана во префиксалната морфема **ex-** пред вокал се предава со **-егз-**: *егзактен* < **exactus**, *егзерцира* < **exercere**; кога радикалната морфема што следува зад префиксот **ex-** започнува со **s**, доаѓа од губење на ова **s** зад префиксот: *егзекуџор* < **exsecutor**...

Консонантската група **-rs-** често се предава со **-рз**, а **-ns-** со **-нз**: *верзал* < **versalis**, *универзум* < **universum**, *екскурзија* < **excursio**, *конзул* < **consul**, *конзилиум* < **consilium**, но **и** си го задржува изворниот говор, како на пр. во *версификаџор* < **versificator**, *персона* < **persona**, *консолидација* < **consolidatio**, *консултант* < **consultans**, *консумаџор* и сл.

Кај консонантската група - **bs-** се врши асимилација по звучност и таа се предава со -**nc-**: *ајсџиненција* < **abstinentia**, *ојскурен* < **obscurus**, *суйсџрај* < **substratus** и сл.; ваква асимилација имаме и кај групата -**bt->-nt-**: *суйџилен* < **subtilis**.

Sc се предава со **ш** *фашизам* < **fascismus**.

S се озвучува и во групата -**Ls-** во -**лз-**: *конвулзија* < **convulsio**.

Sm во латинизираниот грчки суфикс -**ismus** исто така се озвучува, што се гледа од нашата адаптација на овој суфикс во -**изам** (впрочем, озвучувањето на **s** пред **m** е карактеристика на грчкиот изговор на оваа фонема во таа позиција).

Двојното **ss** во нашиот јазик редовно се предава со **c**: *класа* < **classis**, *мисија* < **missio**.

Консонантниот **h** зад префиксот **ex-** отпаѓа: *еџзибиција* < **exhibitio**.

Фонемата **i** во иницијален слог пред вокал и во интервокална позиција се изговара како **j**: *јануари* < **Januarius**, *мајор* < **maior** и сл.

Ni пред вокал преминува во **нј**: *конјукџив* < **coniunctivus**, *конјугација* < **coniugatio**, и сл.

Qu пред вокал преминува во **кв**:: *аквариум* < **aquarium**, *секвестџар* < **sequester**, и групата **gu** пред вокал се изговара како **гв**: *лингвист* < **linguista**, *санџвиник* < **sanguinicus**.

Вокалната група -**io** и -**ia** се предаваат со -**ија**: *наџија* < **natio**, *меморија* < **memoria**.

Вокалот **i** од радикалната морфема -**iee-** неоправдано отпаѓа во некои латинизми, поради поведувањето по нормите на македонскиот правопис, според кои **j** не стои пред **e**. Така на пр., се пишува *обекџ* < **obiectum**, *џроекџ* < **proiectum**. Сепак автентичната состојба е сочувана во *субџекџ* < **subiectum**.

Акцентот на латинизмите

Латинизмите, како фундаментален сегмент на интернационалната лексика во нашиот јазик, а со тоа, како лексеми прифатени кај нас од друга јазична и културна средина, во голема мерка не се покоруваат на македонската трисложна акцентуација⁴. Имено, кај латинизмите акцентот многу често стои на она место, каде што би стоел во неадаптираната латинска или неолатинска форма.

Двосложните лексеми, прифатени во изворната, латинска или неолатинска форма, оние, врз кои не е извршена морфолошка адаптација, го имаат акцентот на вториот слог од крајот каде што тој стои според правилата на латинската акцентуација. Така на пр., имаме: *џбрџа*, *џлбум*, *џндекс*, *ка̀рџер*, *ви́рус*, *фо́кус*, *ко̀нџира*; имено, во латинскиот јазик, како и во нашиот, двосложните зборови го имаат акцентот на вториот слог од крајот, т.е., на првиот. И кај трисложните

⁴ Сп. Б. Конески, Граматика на македонскиот јазик, стр. 149.

латинизми, прифатени во изворната форма, се задржува латинскиот акцент; поточно, тие подлежат на нормите од латинската акцентуација, што значи дека кај овие лексеми акцентот паѓа на вториот слог од крајот, доколку вокалот во пенултимата е долг *реформа, окрива, шориво, кулиџра, лумбаго, канивива, агресор, фонивана, колеџа, маџи сџер*; акцентот кај ваквите лексеми е на пенултимата, поради должината на нејзиниот вокал. Кај трисложните лексеми од типот: *сивива, фабула, медиум, сениор, ривинус, бмнибус, формула, уникум*, поради краткоста на претпоследниот слог, акцентот е на третиот слог од крајот во латинскиот јазик, а се совпаѓа и со нормите на македонскиот акцент.

Кај повеќесложните лексеми (четирисложни, петосложни итн., прифатени во изворната форма, т.е., оние без морфолошка адаптација, акцентот паѓа на вториот, односно на третиот слог од крајот, во зависност од должината на вокалот во пенултимата, согласно со нормите на латинската акцентуација: ако вториот слог од крајот е долг по природа или по положба, акцентот ќе падне на него: *медицина, меморандум, алтернатива* и др. Но ако акцентот падне на третиот слог од крајот, тој ќе се совпадне со македонскиот акцент во лексемите во чија пенултима вокалот е краток: *аудиториум, индивидуа, индусирија, молекула* и сл.

Значи, латинизмите, прифатени во нивната изворна форма (од латинскиот или неолатинскиот), го задржуваат својот акцент. Меѓутоа, влијанието на македонскиот акцент почнува да се чувствува и кај оваа категорија латинизми, односно, тој почнува некаде да се поместува од своето природно место, кон третиот слог од крајот без оглед на должината на вокалот во пенултимата, па во последно време се слуша: *лџнда* (наместо *леџнда*), *минувива* (наместо *минувива*), *секунда* (наместо *секунда*).

Во категоријата на морфолошки адаптираните латинизми, ситуацијата е нешто поинаква: кај двосложните латинизми, настанати од трисложни латински или неолатински форми со редукција на последниот слог, состојбата е следната: кај оние лексеми, кои во изворната форма имале акцент на третиот слог од крајот, акцентот си останува на вокалот од изворната форма: *сивимул (stimulus), флуид (fluidus), џениј (genius)*, кај други, кои во изворната форма имале акцент на вториот слог од крајот поради должината на неговиот вокал, се јавува стремеж за вклопување во нормите на македонскиот акцент, односно кон повлекување за еден слог кон напред: *морал (moralis), прогрес (progressus), џерфектив (perfectum), вулкан (Vulcanus), џенал (pocnalis), џирај (pirata), сенај (senatus), џрцентив (procentum), фрагментив (fragmentum)*. Кај некои латинизми од овој тип се чувствува извесно колебање, па во секојдневниот говор често имаме двојност во акцентирањето: некогаш, тоа е усогласено со нормите на македонскиот акцент, некогаш - со оние од латинскиот: *џродуктив* но и *џродуктив* (особено во плуралот - *џродуктиви*), *џрибун* - *џрибуни*, *кредив* и *кредивив*, *сивнал* - *сивнали*.

Некои двосложни латинизми имаат акцент на последниот слог, што е наследено од изворниот латински акцент. Латинизмите настанати од формите на латинскиот партицип на презентот, кои завршуваат на

-ант/-ент најчесто имаат акцент на последниот слог, поради позиционата должина на вокалите во овој суфикс: *сонант* < *sonant-is*, *сектант* < *sectant-is*, *суплент* < *suplent-is*, *студент* < *student-is*, *агент* < *agent-is*. И кај овој тип латинизми се јавува тенденција кон поместување на акцентот кон првиот слог: *доцент* < *docent-is*.

На последниот слог имаат акцент и латинизмите, настанати од латинскиот партицип на перфектот пасивен: *екстракт* < *axtractum*, *реликв* < *relictum*, *циви* < *citatum*, *секрет* < *secretum*, *конвикт* < *convictum*.

На последниот слог се акцентирани и латинизмите на -ал: *финал* < *finalis*, *ривал* < *rivalis*, *педал* < *pedalis* и др.

Кај тросложните и повеќесложните латинизми акцентот паѓа на:

a.1) третиот слог од крајот, доколку и во изворната лексема, поради краткоста на претпоследниот слог тој се наоѓал на тоа место: *маргина* < *margin-is*, *лабилен* < *labil-is*, *пѐрфиден* < *perfidus*, *серија* < *series*, *сесија* < *sessio*, *мобилен* < *mobilis*.

a.2) поместен напред (под влијание на македонскиот акцент) во однос на акцентот од изворната лексема: *аугмент* < *augmentum*, *фатален* < *fatalis*, *легален* < *legalis*, *нервозен* < *nervosus*, *локален* < *localis*, *морален* < *moralis*, *опти* < *optativus* итн.

в) на вториот слог од крајот: покрај тросложните латинизми, што се прифатени во изворната форма од типот *мембрана*, *окидава*, *пориѐдо*, латинскиот акцент се запазува и кај адаптираните форми, како на пр. *оракул* < *oraculum*, *патрициј* < *patricius*, *обскурен* < *obscurus*, *илебеец* < *plebeius*, *септември* < *september*, *спирален* < *spiralis*, *сонантен* < *sonant-is*, *моменти* < *momentum*, *инертен* < *inert-is*, *ургентен* < *urgent-is*; кај именките - латинизми на -ство: *ривалство*, *студентство*, кај оние на -ост: *лашениности*, *урѓениности*, кај некои латинизми на -ар: *цилиндар* < *cylinder*, *секвестар* < *sequester*, *регистар* < *registerum* и сл.; кај тросложните глаголи на -ира: *вibriра*, *визира*, *диктира*, *негира*, *парира*, *пулсира*, *сервира*, *студира*, *сумира*, *тангира*, *ургира*, *фундира* итн.

в) на првиот слог од крајот акцент имаат тросложните латинизми на -тет: *новишети*, *инишети*, *квалишети*, *комишети*, *санишети*, *париишети*; со ваков акцент се и латинизмите - адаптирани партиципски основи на -ат: *аитар* < *aitarum*, *адвокат* < *advocatum*, *депути* < *deputatum*, *предика* < *predicatum*, *ренега* < *renegatum*, *сеитар* < *seitarum*, *фабрик* < *fabricatum*; латинизмите - адаптирани именки на -атус: *конзул* < *consulatus*, *патрон* < *patronatus*, *кандид* < *candidatus* и др.; латинизмите на -ист: *активист* < *activivista*, *вербалист* < *verbalista*, *резервист* < *reservista*, *реформист* < *reformista*; латинизмите на -ив: *рецидив* < *recidivus*, *пурга* < *purgativus*, *колектив* < *collectivus*, *коректив* < *correctivus*, *објектив* < *obijectivus*; кај последниот тип латинизми се забележува извесна тенденција за наметнување на македонската акцентуација, па во поново време се почесто се слуша: *нега* < *negativus*, *позитив* < *positivus*, *супстантив* < *substantivus*.

На првиот слог од крајот акцентот паѓа и кај трисложните латинизми на **-ант** и **-ент**: *консултант*, *лаборант*, *асистент*, *продуцент*; кај латинизмите на **-ар** и **-ал** <**-arius**, **-арис**, **-алис**: *капилар* <**capiláris**, *формулар* < **formuláris**, *интервал* < **intervállis**, *персонал* < **personális**, *либерал* < **liberális**, *криминал* < **criminális**, *генерал* < **generális**, *ричуал* < **rituális** и сл.

Кај повеќесложните латинизми акцентот паѓа на вториот слог од крајот, поклопувајќи се притоа со изворниот латински акцент и тоа кај:

- латинизмите на **-ива**: *ојераива*, *перспектива*;
- латинизмите на **-енда** и **-анда**: *дивиденда*, *пропаганда*;
- латинизмите на **-ец/-ка**: *професионалец* / *професионалка*, *провинцијалец* / *провинцијалка*, *продуктивец* / *продуктивка*;
- латинизмите на **-арка**: *медицинарка*, *секретарка*;
- латинизмите на **-анта**: *дејтерминанта*;
- латинизмите на **-ента**: *компонента*;
- латинизмите на **-ентка**, **-антка**: *кореспондентка*, *конкурентка*, *лаборантка*;
- латинизмите на **-истка**: *специјалистка*, *вербалистка*, *пацифистка*;
- латинизмите на **-ала**: *магистрала*, *пасторала*, *интернационала*;
- латинизмите на **-ура**: *магистратура*, *доцентура*;
- латинизмите на **-изам**: *сиритиуализам*, *национализам*, *пероривам*;
- повеќесложните глаголи на **-ира**: *привилегира*, *рационализира*, *рекомпензира*, *персонифицира*, *класифицира* итн.

На последниот слог акцентот кај повеќесложните латинизми паѓа на:

- **ив**: *ојераив*, *акредитив*, *рециптив*;
- **ал**: *церемонијал*, *диференцијал*, *материјал*, *колонијал*;
- **ант**, **-ент**: *сипиендијант*, *манифестант*, *кореспондент*, *коэффициент*;
- **мент**: *пиементарент*, *медикамент*, *експеримент*;
- **ист**: *релативист*, *структуралист*, *конституционалист*, *интернационалист*, *иницијалитарист*;
- **ет**: *афинитет*, *имунитет*, *континуитет*, *медискритет*, *реципроцитет*.

На третиот слог од крајот акцент имаат латинизмите на **-ија**: *пошениција*, *материја*, *ојерација*, *рефундација*, *мембрија* итн. Кај овој тип латинизми, поради краткоста на вокалот во претпоследниот слог, латинскиот акцент се поклопува со македонскиот, односно стои на третиот слог од крајот.

Интересно е да се одбележи дека кај некои латинизми, како на пр. компаратив, суперлатив, императив, во говорниот јазик често акцентот се слуша на иницијалниот слог, што е веројатно влијание на српскиот јазик, од каде што, се чини, се преземени како термини овие латинизми.

**ITINERA RECEPTIONIS ET ADAPTATIO PHONETICA
ATQUE ACCENTUALIS LEXEMATUM LATINORUM
ET NEOLATINORUM IN LINGUA MACEDONICA**

(S u m m a r i u m)

Latinismi merito in lexica internationali numerantur; nam, recepti directo a lingua Latina aut creati normis morphologicis eiusdem linguae, hi, hodierno statu communicationis, celeriter in multas linguas, penetrant et in fundum lexicalem fere cuiusque linguae ineunt ibique existere continuunt ut segmentum individuum eius linguae.

Varia in inserta sunt itinera penetrationis latinismorum in nostram linguam; saepissime recepti ab aliis linguis sunt; quod demonstratur a quibusdam indiciis phoneticis, continentibus signa evidentia linguarum - intercessorum. Antiquissimos latinismos a lingua Graeco-byzantina accepimus, ut *kandilo*, *pondil*, *sterna*, *raso* et cetera. Plurim i latinismi a linguis Slovenicis accepti sunt (lingua Russica, Serbo-croatica, Bulgarica) cuius rei argumenta latinismi, quos apud antiquiores scriptores nostros invenimus: *punktovy*, *aktovy* (K. Miladinov); *recensia*, *redaktoristvo* (M. Cepenkov); *separatističen*, *faktičeski*, *demoralisat* (K. P. Misirkov).

Latinismi terminantes suffixu *-ija* linguam Russicam intercessorem indicant, alii, suffixu *-er*, linguam Francam; suffixu *-tet* et verba, creata suffixu *-ira* - linguam Germanicam; alii, ut *terca*, *sekvenca*, *supstanca* - linguam Italianam.

Adaptatio phonetica generaliter congruitur normis phoneticis linguarum-intercessorum. Ita, apud antiquissimos latinismos, receptos a lingua Graeco-byzantina evidens est norma adaptationis phoneticae huius linguae: *kandilo* < κερβύλι < *candella*; *katinar* < κατάναρ < *catena*; quaedam signa palatisationis Slovenicae evidentia sunt: *kašida* < *cassis*, *idis*, *špirtu* < *spiritus*. Apud latinismos genere dicto lexica intellectuales, qui fere omnes ab aliis linguis recepti sunt pronuntiatio, non classica, sed traditionalis linguae Latinae est; *civil*, *elekvcenija*, *preludium*, *penal*, *rezolucija*, *univerzum* et similia.

Accentus latinismorum saepe congruitur accentu originali; id est, cadit in eam syllabam, ubi in lexemate Latina aut neolatina est, secundum normas accentus Latini, dependentis longitudine naturali aut positionis vocalis penultimae syllabae. Apud multos latinismos accentus Latinus congruitur accentu Macedonico: *álbus*, *médium*, *ómnibus*, *molékula*; sed originali accentu sunt plurima lexemata, ut *refórma*, *kultúra*, *studént*, *kvalitét*, *liberal*, *eksperiment*, *totalitarist*, *separát*, *fabrikát*. Recentiore tempore est tendentio congruentiae accentu Macedonico, et saepe auditur: *móral* pro *morál*, *krédit* pro *kredit*, *négativ* pro *negativ* et alia similia.